

PEVDIKIRJE

SÄÄMI KIELÂKÄLDEE (SÁMI GIELLAGÁLDU) ANARÂŠKIELÂ KIELÂJUÁVUS

Äigi 13.12.2016 tijme 9.00 - 17.00

Saje Sajos, Sisti (3. kerd), Aanaar

Mieldi	Petter Morottaja	kielâjuáhus saavâjodetteijee
	Marja-Liisa Olthuis	kielâjuáhus jeessân (vuolgij tme 15:30)
	Anna Morottaja	kielâjuáhus jeessân
	Saammâl Morottaja	kielâjuáhus värijeessân
	Matti Valle	äššitobdee
	Matti Morottaja	äššitobdee
	Ilmari Mattus	äššitobdee
	Miina Seurujärvi	kielâpargee (vuolgij tme 16:02)
	Neeta Jääskö	kielâpargee

Čuákkimääših:

- 1 § Čuákkim lekkâm
- 2 § Čuákkim lavâlâšvuodâ já meridemváldálâšvuodâ tuhhiitem
- 3 § Äššilisto tuhhiitem
- 4 § Še/meiddei – kuás kuábáš?
- 5 § Šiev/pyeri-saanij kevttim
- 6 § Kyevtistaavvâlsij nominij maanġálovo genitiv: kuhes vâi uánihis vookaal?
- 7 § Leđe-veerbâ kevttim luvâttâlmijn: *lii* vâi *lää*?
- 8 § Pođoi säänih
- 9 § Eres ääših
- 10 § Tiättun
- 11 § Čuákkim lopâtem

1 § Čuákkim lekkâm

Saavajodetteijee leehâi čuákkim tme 9:10.

2 § Čuákkim lavâlâšvuodâ já meridemváldálâšvuodâ tuhhiitem

Čuákkim pahudui lavâlâžžân já meridemváldálâžžân.

3 § Äššilisto tuhhiitem

Äššilisto tuhhiittui tai nubástusâiguin, ete eres aššijd lasettuvvoo kielâpargei Kielâ kukáh -čaalárááidu vuávám; maht kolgâččij tiedettid tiervâsvuotâsänilistoost; pođoi saanijd lasettuvvojeh mañeláá puáttám kielâkoččâmušah sehe Anarâš saavâi tile.

4 § Še – meiddei – kuás kuábáš?

Kuás kalga *še* -sääni kevttid já kuás vist *meiddei* -sääni? Lii-uv saanijn tiätu saje celkkust vâi pyehtih-uv toh leđe kost peri?

Anarâškielâ ravvuuh: säneh láá synonymeh, mut tain lii jieijâs saje, kogo taid kiävttá. *Meiddei/meid(?)* puáhtá algâttid celkkuu, mut *še* ij pyevti.

Uánihávt tutkum: Korpusist láá tuháttij miel celkkuuh main *meid* ~ *meiddei* lii celkkuu siste. Ovdâmeerhah main tot ličij celkkuu aalgâst iä lam ollágin nuuvt ennuv, mutâ toh *še* lijji. Wörterbuchist tagareh ovdâmeerhah iä lam.

Še ij tiettum celkkuu aalgâst Wörterbuchist ige korpuscelkkuin, loopâst já siste kale. “Tiervâ *še*” oro lemin jieijâs idiomaatlâš ohtâdâh.

Ovdâmerkkâcelkkuuh eres käldein

ŠE:

Wörterbuch (III, R-Y) s. 210:

4683. **še** ~ **šee**

“tot **še** juhá piipo” sM

“já sun ooinij, et tot **še** lii tobbeen” K öPL IK² 91

“te moonaj tot niejda tupán jede moonaj tot irge **šee**” K öPL IK² 113

“monnii koatán, tot alge **šee**” K nMS IK² 211

“já kištuuh **še** koččaluyveh” sM

“kaupugist tiädust-uv lijiii **šee** juo puoh kuullam ton almast” K öPL IK² 129

(Sk. -še)

Korpus:

Tuurukuoškást **še** lijiii vyelgimin.

Munjin **še** šoodâi ahheev pennuu, maid kaartâim kyedđid ko vuolgijm Čovčjäävrist, Čyeres lâi ton nommâ.

Tot lâi škovlátáálu já styeres kale **še** lâi.

Sevñád kale **še** lâi, mutâ iáččâm muuštij já taaidij tohon juhâriidon, sust lâi litte moin koivij čääsi juuvâst já adelij mijjân.

Vuoli-Jussi lâi meid kocemin, sun **še** lâi olgon.

Mist evakkokaandâin kiäh lâim sämmiliih lâi távjá toi päikkikode kandâi vuást suáti já toi pele lijiii tääbbin evakkon karttâm láddlij kaandâh **še**.

Tiervâ **še**!

MEID ~ MEIDDEI:

Wörterbuch (II, L-P) s. 125:

2403. **mejd** (Adv.)

“šooŋa **mejd** lukkuuttááin” sM

“tot kal **mejd** kierganij njeeijid vuálus peezzist” K sV

mejdááj, mejde(e)j, mijdej, meiddai

“mun lijjim **mejdááj** tobbeen” wAP

“sun juudij mææra oaggumin **mejdááj**” K wMA

“tun **mijdej** lah motomin annaam mučis kammagijd” sM

(N. mâi[d] ~ mâida ~ mâidai)

Korpus

Iä lah halijdâm, ete säminuorâi taaidátábáhtus čana nuorâid tuše ärbivuovij kattiimân peic **meid** eres taaidâšlaajah láá vuáruolvâi fáárust. (MM: meiddei)

Säämi tyejiärbi lii muu perrust **meid** nanos.

Tast sun vuoinjástâl já sijdâ lii liivást, máánu **meid** kuávváástâl poolvâ čoodâ.

Iárráseh čonâdii **meid** ergijdis já paalgâs finnij kiájuspeelijd.

Meiddei sânikielâ ij taarbâs lede velttidhännáá sii eenikielâ, mut sânikielâ mättim lii tuáivuttettee.

Já nubeh seegah lijji kuoddum **meiddei** tyebbiláá, ko sun taid usâškuodij.

Šievšoonjain lâi **meiddei** heeitugub peeli, ketki aalgij opâdiđ kaardijd já purâdiđ riävskáid.

Tuáimih-uv siämmáánáál WB ovdâmerkkâcelkkuin? Keččâlem:

Tot še/meiddei juhá piijpo (MLO: meid pyereeb ko meiddei)

Tot juhá še käähvi – vistig vuošâi, mutâ tääl juhá še

Tot juhá meiddei käähvi – láá eres-uv juhâmušah, mutâ sáttá merhâšid meiddei ete láá eres-uv kâhvijuhheeh

Tot še juhá käähvi. – láá eres-uv juhheeh, mutâ:

Tot meiddei juhá käähvi – ‘tot’ lii vistig vuoššâm käähvi teikkâ porgâm toin maidnii muide, mutâ tääl meiddei juhá. Sáttá merhâšid meiddei, ete láá eres-uv juhheeh

Tot juhá käähvi še: Tot juhá mielhi, já käähvi še (láá eres-uv juhâmušah)

Še tot juhá... - Meiddei~meid tot juhá – láá eres-uv juhheeh, ‘tot’ lii eskân servâm kâhvijuuhâmpaargon

Meid ~ meiddei - siämmáš?

Meiddei vuáskuneh koddoleh – Meid vuáskuneh koddoleh → ij lah iäru

Já sun ooinij, ete tot še/meiddei lii tobbeen (MM: ‘še’ täst pyereeb)

Säämi tyejiärbi lii muu perrust meid nanos. → Säämi tyejiärbi meid vâi muu perrust meid vâi nanos meid? → *Säämi tyejiärbi lii meid muu perrust nanos.*

- *máánu meid kuávváástâl poolvâ čoodâ* → *meid máánu kuávváástâl...*

IÄVTUTTÁS: Kielâjuávuus savâstâl saanij kevttimist já hámmee táárbu mield ravvuu tast, kuábbáá puáhtá kevttiđ jieškote-uv ohtâvuodâst.

MIÄRÁDÁS: *Meiddei ~ meid* já *še* pyehtih čujottiđ oles celkkui, iä tuše ovtâskâs jesânân. Sárnumkielâst puáhtá *meid/še*-saanij soijijn tiäduttiđ mottoom tiätu sääni teikkâ ääši, mutâ čäällimkielâst ton kevttim lii vaigâdub, já tot räijee saanij saje čälimist. *Še* oroččij čuujootmin oovdeb sáánán, ij táválávt aalgât celkkuu, *meiddei* kuittâg puáhtá puáttiđ meiddei aalgân. *Meiddei~meid* lii rijjâb ton tááhust, já jis tot čuujoot monnii ovtâskâs celkkuujesânân, tot lii táválávt njuolgist ovdiibeln teikkâ moojiibeln.

5 § Šiev já pyeri -saanij kevttim

Magareh kevttimohtâvuodah saanijn láá? Tohhejeh-uv kuohthuuh säänih siämmáin soojijn? Láá-uv saanij kevttimist kuávlukielâ iäruh? Nuorttâlâškielâst lii *šidgg*, *pue'rr* já tavesânikielân *buorre*.

Šiev pargo. / Pyeri pargo.

Pargo lii šievnáál porgum. / Pargo lii pyereest porgum.

Finnejim šiev uđđásijd. / Finnejim puorijd uđđásijd.

Šiev! / Pyeri!

Šiev kuldâleijeeh... / Pyereh kuldâleijeeh...

Ovdâmeerhah eres kâldein

ŠIEV:

Wörterbuch (III, R-Y) s. 214

4698. **šieu**, attr. šieu (...) lok. sg. K šieuvvast, ess. K šieuvvan

“toh laa **šieu**” öJPM

“tot lii læm munjin **šieu**” wAP

šieu ergi (wAP), šieu nijbe (Ä), šieu savehah (wAP), šieu luodda (wAP; “einige sagen: *pyeri luodda*”), šieu šonŋa (Ä), šieu kyelikeesi (wAP), šieu syeini-ihe (wAP), šieu ulmuuh (Ä)

“šoodaj **šieu** mielan” (K nMS), “**šieu** mielast” (öJPM, K), “**šieuvan** mielast” (K) (od. K “pyerrin mielast”), “eeliin **šieu** oazálažvuodast” (K wIM IK 159)

šieunáálá (Ä), šieunál (wAP), tot piergee šieunál (wAP), šieunáálá rahtum (Ä), šieunál čijattum (K)

šievluándulaž (wAP)

šieuvvast (lok. sg.) **šieuvast** æenab (K) ‘hyväisesti enempi’, ‘bedeutend mehr’

N šiegâ

Korpus:

Lavŋe lii **šiev** já anolâš huksimaamnâs kuittâg tagarijn kuávluin, kost pecivyevdi lii kukken.

Paasij mielân ko eergih motomen škuridii mahte kaasi, ko lijiii **šiev** mielâst.

1940-lovvoost juuđij Ijjävri kuávlust Unto Aarnio, kote vaaldij kuuvijd uáli **šiev** kamerain.

Vátámuššân **šiev** anarâškielâ njálmálâš táidu.

Lâi **šiev** lyemeihe.

Puurjâs pajedui, já käärbis jodeškuođij **šiev** liävttoin äpimeerâ vuást.

– Šiev juurdâ, Muumistáálu tuumái.

PYERI

Wörterbuch (II, L-P), s. 427:

“na **pyeri**, must mejdej láá poučasčalmeh” K wMA

“must lii kálgu **pyeri**” sM

“tot lii **pyeri** eniinis” sM

“liččih nuut **pyeri** já keázáččih tom soadđáz muu jyelgivuáđust” K nMS

“tot lii **pyeri** lávlud” sM

“teehi ij lah **pyeri** puáttid” sM

Viärd. “læj **šieu** ko poottih” – “**pyeri** læj ko poottih” wAP

“täst šoodâi **pyeri**” wAP

Viärd: “tot taha **pyere**” (lieber *pyere* als *šieu*) wAP

“**pyeri** peeivi!” – “Immeel adde!” sM

“čuáŋgááh láá **pyereh** lodeh”sM

Korpus:

Pyeri, et mun jiem lah nuvt alda!

Tääbbin lii **pyeri**.

Suoinâlmâsâst jotteem maŋa lii **pyeri** toohâđ puŋkkitärhistem.

Pyeremus tobdomerkkâ lii tobdočoorvij kukkodâh.

Munjijn taha **pyere** uáiniđ já tiettiđ , et taat lii lamaš meiddei tovlái anarâšái kielâsirdemvyehi.

Ij täst tääiđigin lede innig uáđđimráávhu, táidá lede **pyereeb** ko vuálgám meddâl eres uáđđimsaje ráhtiđ.

Sulguš Heeihâ Aili Marja lâi muu ááhu **pyeremus** ustev.

Pyeri Aino!

Iäruuttâsah:

Pyeri - ‘hyvä’, šiev - ‘hyvälaatuinen’

IÄVTUTTÁS: Kielâjuávuus savâstâl *šiev* já *pyeri* -saaniŋ kevttimist já táárbu mielđ hámmee tärkkilub teikkâ viijđásub ravvuu toi kevttim várás.

MIÄRÁDÁS: *Pyeri* lii almolub sääni, *šiev* vist meerhâš eenâb-uv ‘hyvälaatuinen’. Sárnuttdâldijn ij pyevti kevttiđ *šiev* (*šiev kuldâleijeeh*...). Ovttáin saaniŋ rammum: *Pyeri!* Jis rámmoo maidnii tiingâid, puáhtá kevttiđ *šiev*, mutâ ij ohtuu: *Šiev kistuuh!* *Šiev* ij laavii suuijâđ ige tast pyevti ráhtiđ komparaatio. *Tot lii šiev* () - elliptlâš ceelhâ.

6 § Kyevtistaavválsij nominij maŋgâlovo genitiv: kuhes vâi uánihis vookaal?

Petter vuolgâtem šledgâpoostâst 7.11.:

Mottoomlágán normân lii vuáhádum kuhes vookaal aainâs-uv jis 2. st. vookaal lii â, i tâi u: kaandâi, kiedâi, kuosâi, tiivrij, iivij, ááhui, páalui. Kukke puáhtá lede meid motomijn saaniŋ, mast lii 2. st. á: kiälhái, káártái. Uániháš tot lii, jis 2. st. vookaal lii o (teikkâ motomin á): pu'škoi, ohoi, kisái, kukái.

Oro kuittâg lemin, et sárnumist táválub lii kevttiđ uánihis vookaal meiddei tagariŋ saaniŋ, main noormâ mielđ kolgâččij lede kukke: ka'ndâi, kie'dâi, kuo'sâi, ti'vrij, áhui, pálui, kiäl'hái, ká'rtái.

Ličij-uv uánihis vookaal joba pyereeb vuosâhäämmin ko kukke vâi máhđulávtt siämmáá-árvusiŋ?

Korpus-uuccâm puátuseh ovdâmerkkâsanijguin lijjii čuávuvááh:

- ‘kandâi’ 29 kerdid, ‘kaandâi’ 51
- ‘ivij’ 76, ‘iivij’ 105
- ‘tivrij’ 8, ‘tiivrij’ 21
- ‘áhui’ 0, ‘ááhui’ 8
- ‘pálui’ 1 (‘muotâpálui’), ‘páálu’ 1
- ‘kártái’ 2, ‘káártái’ 6

Huám: ucâmist kuáđđojji meddâl säänih main lii vuossâmmu stavâlist diftonj, ko čälimist iäruttâs ij oinuu.

- Puáhtá-uv vookaal uánánem tain soojijn, main tot kolgâččij lede kukke, tovâttiđ epičielgâsvuođaid ääši siskáldâs tááhust, já lii-uv ton tááhust tárbu kielâtipšomân?

Keččälem. Normativliih kukkodu vah láá vuálásargum, fáárust meiddei diftonjeh:

kandâi luus

kaandâi luus

majemui ivij

majemui iivij - ivij

áhui saavah

ááhui saavah

tivrij suovsah

tiivrij suovsah

muotâpálui koškâm

muotâpáálu koškâm

kártái vuáđuld

káártái vuáđuld

kuárus kie’đâi

kuárus kieđâi

kuo’sâi vuálá

kuosâi vuálá

- Tuáimá-uv táálâš normâ 2-st. saanij ml. gen. kuhes vokalist čäällimkielâ tááhust? Kalga-uv tuhhiittiđ meid uánihis vookaal paldâlâs häämmîn, jis ij jo vuosâsajasâžžân-uv?

IÄVTUTTÂS: Kielâjuávus totká já smakkiistâl uánánâm vokaliij heiveevuođâ anarâškielâ jienâdâhvuáhádâhân já addel ääšist jieijâs avžuuttâs.

MIÄRÁDÂS: Uánihis vookaal lii táválâš variant kuhes vokalân já oro lemin puárâsub eenikielâlij sárnumist joba táválub. Tot tuhhiittuvoo siämmáánáál ko kuhes vookaal-uv. Variant kevttim lii tuodânálâsávt kiddâ kuávlukielâst já muálkkáás jienâdâhnuvástusâin já ohtâvuodâin, om. siämmáš sääni sáttá motomin lede pyereeb uánihâžžân já motomin kukken. Taan ohtâvuodâst ij lah tutkum, main tábâhtusâin lii pyereeb pieijâđ uánihis vookaal já kuás vist kuhe.

Kuábbáá häämi, *lii* vâi *lää*, kalga valjid luvättálmist? Ovdámeerhah:

Visteest *lää* *stovli*, *pevdi já lamppu*. (täst viäsukáálvuh *lää* ohtân olesvuottân)

Visteest *lii* *stovli*, *pevdi já lamppu*. (luvättállâm – ohtâ häävild)

Visteest *lää* *stovli já kissá* (pyereeb)

Visteest *lii* *stovli já kissá*

Visteest *ij lah* *stovli*, *pevdi ige lamppu*. (luvättállâm)

~~Visteest *iä lah* *stovli*, *pevdi ige lamppu*~~

Mut: Visteest *iä lah* *stovli*, *pevdi já lamppu*. (olesvuotâ)

Visteest *ij lah* *stovli ige kissá*

~~Visteest *iä lah* *stovli ige kissá*~~

Visteest *lää nieidâ já kandâ*

Visteest *lává nieidâ já kandâ* (MM, MLO, MV)

Visteest *lii nieidâ já kandâ*

Visteest *lii kyehti kaandâ* (hyenes muulsâiähtu, peic jis kaandah *lává* mahtnii ohtâ olesvuotâ)

Visteest *lává kyehti kaandâ* (taat *ij lah* eksistentialceelhâ)

Visteest *lää kyehti kaandâ* (taat *lii* eksistentialceelhâ)

Seeini vuástá *lää* *saveheh já kiälkká*.

Seeini vuástá *lii* *kiälkká já saveheh*.

~~Sehe uáppeeh já máttáátteijee *lii* vaibâm.~~

Sehe uáppeeh já máttáátteijee *lää* vaibâm.

Sehe uáppée *já máttáátteijee* *lává* vaibâm.

MIÄRÁDÁS: Jis luvättâl oovtâ häävild já vuossámuš luvättállámnáál tingâ *lii* oovtálovvoost, te *lii* *lii* hiäivulâš. Jis ubâ luvättállâm ana ohtân ubâlâšvuottân, talle *lää*. Luvättáldijn *lää* *ij lah* puástud, mut ana sistees taggaar jurduu et sárnost (já máhđulávt kuldálejijest) *lii* jo oovdeb tiätu luvättállâm čuosáttuvâin já sun (suoi) ana taid olesvuottân. Ceelhâopálávt puáhtá jurdâččid nuuvt, et luvättáldijn celkkust *lää* maŋgâ subjekt já verbâ kongruist tain vuossámuin. Jis kuittâg ubâ luvättállâm kalga anneeđ ohtân subjektin, te verbâ ferttee leđe maanġálovvoost. Duaal *lává* *ij lah* luvättálmijn kiävtust jis *lii* koččámuš eksistentialcelkkuin.

8 § Podoi säänih

Kielâkäldei vuolgâttum ávus koččámušah:

- “**Kansallisarkisto**” nommâ anarâškielân, iävtuttum: “Riijkâarkkâdâh”.

Riijkâ -sääni *ij* kavnuu ohtuu sänikirjeest, mut tot meerhâs “*valtio*” já *lii* kuittâg korpus teevstâi mielđ kiävtust.

Meid staatâarkkâdâh *lii* muulsâiähtu já Aalmug-/Aalmuglâšarkkâdâh. Noomâ valjiimân vaaikut tot, et maid haalijd tiäduttid. Kiäi várás anarâškielâlâš nommâ *lii* já kiäh kalgeh iberdid mast *lii* saahâ? Tuše Suomâst ässee anarâškielâliih vâi sâmielâliih miätá Tave-enâmijd? Koolgâm kojâdid tääl tust Suvi, et maid tun halijdah almottid anarâškielâlâš noomáin, ko tun tun lah arkkâdâh äššitobdee.

Suvi västid: “Riijkâarkkâdâh oroččij pyeri, eidu tom kielâharmonia tiet – ličij pyeri, ete ličij alta tavesâmielâg noomâ. Tot eidu ličij tehâlâš, ete *lii* iberdettee sâmielâlij kooskâst miätá Tave-enâmijd já ete *ij lah* mihheen Kansanarkisto adâi Aalmugarkkâdâh peic Kansallisarkisto. Mii nommâhân *lii* ovdil lamâš valttonarkisto adâi Staatâarkkâdâh, mutâ tot *ij lah* innig kiävtust.

Ađái Riijkáarkkádáh ličij pyeri, jis tot ij lah talle aabâs ereslágán nuorttáláškielân...”

Ruotákielân: Riksarkivet, nommâiävtuttás tavesämikielân lii Riikaarkiiva, nuorttáláškielân ij lah vala iävtuttás.

Merkkejui, ete Marja-Liisa vuolgij čuákkimist tme 12:17.

Aalmugláš-, Riijkâ- vai Staatáarkkádáh? Korpus: riijkâ 185 kerdid, staatâ 820. Aalmuglášarkkádáh vist lii kevttum Sämitige jurgálusáin: “Sämiarkkádáh tuáimá säämi kulttuurkuávdáš Sajosist. Arkkádáh lii uási Suomâ Aalmuglášarkkáduv.”¹

Merkkejui, ete Marja-Liisa maacâi čuákkimân tme 12:37.

Miärádás: *Suomâ Aalmuglášarkkádáh*. Tot ij siáhhán eres almugij arkkáduváiguin. *Staatâ-* teikkâ *riijkâ* iä kuvvii lájádás tooimâ nuuvt pyereest. Säáni sulâstitem eres kielái termâduvváin ij lah hiäivuláš vuáduštás säáni ráhtimân, tondiet ko anarâškielâláš säáni lii vuosâsajasávt anarâškielâlij várás já ferttee smiettáđ, mii sii uáinust lii puoh pyeremus termâ.

Saavâjodetteijee meridij 50 miinut purâdempuudâ tme 12:50.

Čuákkim jotkui tme 13:50.

- Mii lii **Feministinen puolue** (ruot. Feministiska partiet) sämikielân?

Kielâpargei kuorâttállâm: Nettidigisäänih tobdá sääni 'feministi' já tot lii *feminist*. Tot ij kavnuu Korpusist ige uđđâ saanij listoost (ige mihheen ton suárgusijn), ige toos oro val lemin vuáhádum adjektivsuorgiittás. Tot puávtáččij lede jo-uv *feministláš* teikkâ *feministsâš piäládáh*, mutâ *-láš* já *-sâš*-suárgásijn puáhtá lede iäruuttás mii máhđulávt toovvât merhâšumeiäru ‘feministláš’ já ‘feministsâš’ kooskân. Tast lii lamaš saahâ lovnâsaanij ráhtimnoormâi kiedâvuššâm ooleest, mutâ ij čielgâ uáivil. Tot kuittâg lohtás anarâškielâ säniráhtim tááhust tommit stuárráb olesvuotân ete kielâpargee ij lah vala adelâm vástádás ääšist. Tavesämikielân kiävttoo adjektiivin ‘feministtalaš’.

Feministsâš/feministláš-koččâmušân MLO já Ilmar västidáin šledgâpostáin, ete *feministsâš* ličij pyereeb. Almolávt suárgásij iäruin MLO arvâlij lasseen návť: “Čielgâ iäruh láá, mut toh meiddei maneh siáháláš. Ruávis njuolgâdus: -láš = su. -lainen; -sâš = su -inen. Mut näävt čielgâs taat ij tiäduštkin lah keevâtlíi elimist.”

Sämikielâláš vai sämikielâsâš?

MLO: “Sämikiel aabis; sämikielâláš olmooš; sämikiel uđđâseh.”

PM: “Korpus kale lii tievâ -kielâsijn. "Sämikielâláš" (teikkâ uánihávt "sämikiel") láš táválub.”

Matti lii motomin vuolgâttâm Tanja Kyrön taggaar suogârdállâm -láš já -sâš-suárgásijn:

“Taa láá -láš-loppâsiih sääni: vajaláš, asaláš, avaláš, kunnáaláš, virgáláš, máđháláš, teháláš, páiháláš, toháláš, kuháláš, ávháláš, rávháláš, kirjáláš, historjáláš, siskáláš, suámáláš, vuáimáláš, komáláš, njálmáláš, jiärmáláš, kávpáláš, paijeelmiäraláš, uásáláš, jáváláš, táváláš, piäiváláš, ärbivuáváláš, lováláš, kuhendáláš, tiedáláš, mirháláš, sujáláš, skikáláš, oovtmielâláš, huolâláš, škovlâláš, toimâláš, vuovnláš, varâláš, lopáláš, ristáláš, laváláš, reháláš, kyehtiláš, persovnláš, sudoláš, rikoláš, oskoláš, iloláš, almoláš, soroláš, kijtoláš, anoláš, littoláš jna. Suomâkielâst täin lii iänäázin -llinen-loppâ. Ton lasseen láá val ruátáláš, kittálláš, helsigláš, tuurunjargáláš jna.

¹ http://www.samediggi.fi/index.php?option=com_content&task=view&lang=as&id=399

Taa vist -sâš-loppâsiih: ahasâš, sajasâš, viärdâsâš, ihâsâš, -vuálásâš, hámâsâš, ivnâsâš, čuátâsâš, koskâpuddâsâš, kyevtikoskâsâš, sulâsâš, -nommâsâš, ohtâsâš, kukkosâš, asosâš, kasosâš, kobdosâš, lovesijđosâš, mudusâš, stuárusâš, árvusâš jna. Suomâkielâst taah láá -inen-loppâsiih.

Täin puáhtá vâldid maali, ko smiättá -logia-saaniid. Talle ko taid normâd, te láá máhđulâšvuodah: neurologilâš, neurologisâš, neurologlâš, neurologsâš, neurologialâš, neurologiasâš. Mut neurologihân lii olmooš. Talle neurologilâš/ -sâš lii taggaar, mast parga tot olmooš, neurologiákku. Talle pyereeb ličij neurologialâš/ -sâš, adai tot, mii kuáská neurologian. Tot merhâšičij kal tom, et talle meiddei kolgâččii leđe autonomialâš, metafonialâš, topografialâš, manialâš, klaustrofobialâš, apatialâš, androgynialâš, akrobatialâš jna.

Kuhea o (-loogisâš/-loogilâš) mun kuittâg kuáđáččim meddâl, ko tot lii njuámmum suomâkielân-uv ruotâkielâst, ige kal taan ääigi kevttuu suomâkielâstkin. Tuše ohtuunis loogilâš kal tohhee.

(-sâš-loppâsiih kale mudoi, mut kalga ain smietâstid, et láá-uv toh deminutiivhäämih vâi iä, lii-uv agrológisâš ucce vâi táválâš agrológi?)”

Eres ovdâmeerhah:

Korpus: ‘Työmies lii taggaar kommunistlâš lostâ’, ‘Kommunistlâš sovjetlitto’

NDS: sosialistlâš ‘socialistinen’

Kielâtekno: raasistlâš; Korpus: ‘rasistiliih’

Korpus: sehe demokraatlâš (17) ete demokraatsâš (1); Suomâ Sosiaaldemokraatlâš Piäládâh

Iävtuttâs: Kielâjuávuus já ravvimjuávkku savâstelleh ääšist já adeleh jieijâs avžuuttâs.

Miärádâs: *Feministlâš piäládâh* (3 jienâ). Eres iävtuttâsah lijii *Feministsâš piäládâh* já *Feminismpiäládâh* (ohtâ jienâ)

Meridui, ete 9 § já 10 § kiedâvuššojeh táágubeht ovdil ko Márjá-Liisá ferttee vyelgid.

- **yökkönen** – ijjâloddâáš, máánuloddâáš, ijjâgâs (uđđâ säänih -listo), ijjâpiäiváaloddâáš (Nettidigisänikirje) → Ijjâloddâáš ij soovâ, ko ijjâlodde lii oppuu já toh pyehtih siähániđ. Ijjâpiäiváaloddâáš lii vuosâsajasâš almosnommâ, mutâ máánuloddâáš, ijjâgâs láá máhđuliih ton räi ko toh totkojeh já šlajättällojeh tärhibeht.

- **metsä - erämaa** – vyevedi – meccikuávu. Suomâkielâst mangâ saajeest kevttih “erämaa” sääni. Ličij-uv toos ohtâ pyeri vaastâ anarâškielâst vâi ij? -- Ij kenski njuolgâ, mutâ meeci já vyevedi iäruuttâs lii, ete vyevdist šaddeh muorah, ko vist meecist iä aainâs.

- **kypsyysnäyte** – maturiteet, laddâmčääitus (termâ ollâopâttâhuápuin) -- Laddâmčääitus lii meendu konkreetlâš; maturiteet lii aabâs pyeri. Máhđulávt meiddei hárjánemčääitus tâi -tuodâstem, jis haalijd čielgid sâmekielâ sanijguin.

Merkkejui, ete Miina Seurujärvi vuolgij tme 16:02.

- **tutkimusalue** – tutkâmsyergi om. arâšoddâdemsyergi (kuávu tuše talle ko lii saahâ eennâmtiedâlâš ääšist, konkreetlâš saajeest)

- **yleistää** – a’lmolistid. Kielâtoimâttuv sânikirje: **yleistää:**

1. laajentaa jk havainto, päätelmä tms. koskemaan muita t. kaikkia samanlaisia tapauksia; tehdä yksittäistapausten perusteella yleisiä päätelmiä; antaa jllek yleinen pätevyys. *Tutkimustulos, jota ei voida aineiston pienuuden vuoksi yleistää. Yleistäen voidaan sanoa, että –.*

2. tehdä yleise(mmä)ksi.

Keččálem:

‘Tutkâmpuáđus, mon ij pyevti amnâstuv vânuvuodâ keežild almolistid.’

‘Tutkâmpuáđus, mon ij pyevti amnâstuv vânuvuodâ keežild vijdedit almolâžžân.’

‘Tutkâmpuáđus, mon ij pyevti amnâstuv vânuvuodâ keežild anneeđ/tulkkud almolâžžân.’

‘~~Almolisten~~ puáhtá ettâđ, ete --’

‘Almolávt puáhtá ettâđ, ete --’

‘Almolii tääsist puáhtá ettâđ, ete --’

→ ‘almolistid’ lii máhđulâš. Ääši puáhtá čielgiđ meid nubij sanijguin keččâlâddâm miäldásávt.

- **matkijasieni** - jievžadeijee teikkâ addiistellee kuobâr (masa jyehi kuobbârist lii nubbe šlaajâ, mii sulâstit tom oovdeb šlaajâ já toh kočoduvvojeh “matkijasienen”) → Kuábáš-uv tohhee.

- **čevdi** – maid tot meerhâš? Láá-uv tast soksâmeh vâi iä? Mii iäruid lii čevdi, nähki, šišne, turkkâ jna saanijn. Uásálisteid lii vuolgâttum čevdi-sääni merhâsuumeest šleđgâpostâ 29.8.2016 → Čevdi já nähki láá synonymeh, já čeevdist pyehtih lede soksâmeh. Šišneest iä lah soksâmeh, turkkâ vist lii suomâkielâ lovnâ. Tyeljist láá soksâmeh. Nähki lii uccáá kevttum nuorttiibeln.

- **kuitu** raavvâdamnâsin – (Facebook 25.8.2016)

<https://www.facebook.com/groups/264702290230055/permalink/1260563837310557/>

Čuákánkiäsu:

Heli Huovinen: Puáhtá-uv kevttid “**sáigu**”?

MLO: **Kuidâ**. Sáigu-säänist lii puáris pihtâsij smakkâ.

Miina S: Pyehtih-uv kuidâ já kuittâ siáhánid?

Neeta: Korpusist ceelhâ: "Tuálih siste valjeest sáaiguid." Mast vuálgus, mii ohtâvuodáid?

Pekka Sammallahti: Ko suonâid sáará, šaddeh **sarâseh**.

→ Kielâjuávuus avžut kevttid saanijd sáigu tâi raavâdsáigu

- Puáhtá-uv vuáládistemkonjunktioi "**tego, nuuvtko**" saajeest kevttid meid sääni "**mahte**"? - Taas ij lah vala västidum. Ovdâmerkkâutkâm taa vyelni:

Wörterbuch (II L-P): **maht(e)** → **mii**; s. 140-141, motomeh ovdâmeerhah:

“vuoj ármugas peäiváž, máánu já täsnikodde, **mahte** ležehkin ääših šoddam!” K sV

“**mahte** mun kalgeen pyehtid älgidgene” K sV

“Anarjääyrist lææ nuut ænnuu suolluuh **mahte** ivveest peeivih” IK 387

“Avveeljuuha lii **mahte** spææijal” sM

“tot seämmaa papp læj must **mahte** piämmu-eeči nuuvt kuhe kuo læj tääbbin Säämist” K wHeM

“**mæhte** čuolda kaskoo kárbá” sM

Korpusist 37 kerdid, taa motomeh:

“Poccuuh keččeh kávkkájah, ko mun puáđám, **mahte** mast liččii lamaš polámin.”

“Lâi káállám **mahte** olmooš te, mut ij kuittâg olmooškin lamaš.”

“Te sun ko eidu kiergân eergijd sirded nube muorân, te kivkked puoh čuovvânij **mahte** peiviv te, (...).”

“– Čuovvânij **mahte** peiviv te já oppeet siävňánij, mihheen jienâid ij kullum, mii leš lamaš.”

Iävtuttâs: Kielâjuávuus já ravvimjuávkku savâsteleh ääšist já adeleh jieijâs avžuuttâs.

Miäradâs: *mahte* já *tegu* / *nuuvt ko* láá synonymeh. Sääni *mahte* lii kiävtust eenâb Aanaarjäärvi máddáá- já nuorttiibeln.

Västidum koččâmušah tiättun já laseavžuuttâsâi várás:

- **tekstuaalinen** – västádâs: jis merhâšume ij pyevti čielgiđ, puáhtá kevttid sääni **tekstuaallâš** (kei meid: feministsâš/feministlâš)

- Maht sujâttâm pennuu **hekki**? Tego "viežžâh-uv siiri pennuuh heekist?" Heekin? Hiákán? Heekist? -- Kielâpargee västádâs: Hekki sojá Nettidigisaanij miel illativân 'hiákán', lokativân 'heekist'. Viežâ pennuid heekist! Lah-uv pieijâm pennuid hiákán?

- **Huurre**. Lai-uv **pico** muorâin já **rine** enâmist?

Kielâpargee västádâs: Nettidigisänikirje miel <http://saanih.oahpa.no/smn/fin/> pice lii asetub já mahtnii ucceeb ko rine. Pice puáhtá leđe om. autolaasâst. Rine lii assab já eenâb ko pice. Nettidigisänikirje ij toovât iäru tast, et kost pice teikkâ rine láá.

Itkos sänikirje muštâl pice já rine saanijn suullân siämmáánáál ko Nettidigisänikirje. Itkos kirjeest láá om. čuávuvááh ovdâmeerhah:

rine

mecci lii rineest, muotârine = rine; picerine = pice, rinečuhčâ (čuhčâ talle ko muorah láá rinnum), mecci lii rinnum = mecci lii rineest, rinekuosâ, rinemuorah, rinepeeci

pice

picejienâ, picesoovsâ, picesovs-ergi; lâi puolâš moonnâm iijâ, eennâm lii piccoom; tääl ij pyevti riävskáid pivedeđ ko kielah picoh miärkkápuolâšijn, kiedi pisoï, muorâ pisoï, laasâ pisoï, miärkkápuolâš piccood puohrákkân, kieddi lii pisostâm, eennâm lii piccum, siämu piccui, laasâ piccoo

→ pice-sääni verbâsuárguseh láá kyevtilágáneh: piccood já ton passivsuárgus piccuđ, já motomijn sárnoin aktiivverbâ ij lah ubâ kiävtustkin, ko merhâšume lii kuittâg suullân siämmâš.

- Moh láá sämikielân 1. **Juuret Saamenmaassa** (taaidâčáitaldâh) 2. **Saamelaisten kulttuurikeskus?**

Kielâpargee västádâs: 1. 'Madduuh Sämienâmist' jis lii ulmuu madduin saahâ - meiddei máhđulâš 'Ruottâseh', mutâ tast lii šaddotiedâlub merhâšume. 2. 'Sämmilij kulttuurkuávdáš' teikkâ 'Sämikulttuurkuávdáš', jis tot ij siähán Sajosijn.

- Moh láá sämikielân: **perinteinen** (esineestä tai kuvioista), **pelkistetty** (esineestä tai kuvioista), **yllättävä** (esineestä tai kuvioista)?

Kielâpargee västádâs: perinteinen - ärbivuáválâš, pelkistetty - oovtâkiärdán, yllättävä - olättâslâš

- Maid meerhâš Pautujärvi -sajenoomâ miärusuási **pautu**?

Kielâpargee västádâs: "Anarâškielâ päikkinoomah -kirjan mukaan: "Pautujärvi inarinsaameksi Pavdjävri; Iso järvi Iijärvestä itään, nimiperheeseen kuuluvat vielä Pavdčukkâ (Pautuhiippu), Pavdjävručujá (Pautujärvenlahti) ja Pavdvuonâ (Pautuvuono), joka on Iijärven lahti. Tannerin mukaan "Paudš'jokk" (nimi on koltansaamea) on joki Petsamossa ja sen nimi tulisi sukupuuttoon kuolleelta vesilinnulta. Lintu on allia pienempi "poovdâš". K. Nickul kirjassa "Petsamon eteläosan koltankieliset paikannimet kartografiselta kannalta" ei ole samaa nimeä. Muoto "poovdâš" löytyy nykyään Marja-Liisa Olthuisin uudesta sanakirjasta, ja tarkoittaa samaa kuin pohjoissaamenkielinen "bovtâš"- lunki. Voisivatko Pavdjävri ja Pauž'jokk määriteosilla olla sama kanta ja voisiko se tarkoittaa samaa kuin "Petsamon suunnalla sukupuuttoon kuollut pieni vesilintu poovdâš". T.I.

Itkosen mukaan (Suomen lappalaiset II s. 509) sukunimi Paud on ollut Utsjoella 1728-1843, hän vertaa siihen Pautujärvi -nimeä. Ensimmäinen Paud oli syntynyt vuonna 1671.”

- Puávtám-uv ettâd "**jiešriessum silkke**"? Kielâpargee: “Manen ij, talle ko iâtá ete ‘taat silkke lii jieš riessum’. Mutâ jis tot lii kiännii tiátu ulmuu pargo puáđus, te iáttoo váhá nubenáál:

Silkke lii jieš riessum.

*Taat silkke lii muu **jieš** riessâm. -> jieččân*

Kirje lii jieš čallum.

*Kirje lii tuu **jieš** čäällim. -> jiejâd*

Luoddâ lii jieš rahtum

*- tot lii táluššeed **jieš** ráhtim luoddâ. -> jiejâs*

Tot passivrááhtus lii váhá anarâškielân oomâs ige ain suujâ nuuvt pyereest kevttimkielâ mielđ, já maŋgii ton saajeest puáhtá-uv kevttiđ maidnii iärâsijđ. Muu ráhtim piäju, tuu čäällim reivâ, eeni mälistem purrámuš.”

→ Pronomin jieš ferttee leđe genetiivhäämist.

- Lii-uv suomâkielâ sääni “**infarkti**” infaarkt sämikielân? Kielâpargee: Tiervâsvuotâsaanij listoost uáinoo ete tot lii valdum uáli ruávis lovnân sämikielân, infarkti (listoost 'aivoinfarkti' puotâ). → Infarkt lii meiddei máhđulâš.

- “**Etiikka**” já “**etikka**” -saanij iäruttem anarâškielâst. Lovnâsäniinoormâ mielđ kuohtuuh liičij “eetik/eetiik”. Vástádâs: etiikka -> etiikka, etikka -> eetik

- Sämielâlâj muštoiskosluámáttuvâin vááilui sämikielâlâš jurgâlus celkkui SULKEKAA SILMÄNNE, tiervâsvuotâtipšoo kojâđij jurgâlus. - Vástádâs: “piejâ čoolmijđ kiddâ” → pyereeb lii toopâ čoolmijđ

- **Asettem** -sääni viärdádállámhäämih. Koččâmuš/iävtuttâs: komp. -> asettub, superl. -> asettumos väi asettemus

Kielâtekno sänikirje: asettem attr. asettes / attr. asettemes, asettem maanġáloho nominativ asettemeh
Kielâoppâ: komp. asettemmeeb, superl. asettemmus. *Huám: oro lemin, et ulmuuh kevttih “asettub” - sääni.*

→ asettub, asettumos láá pyerebeh. Tot lii vala tutkâmáál, ete sojâ-uv *asettem* kuulmâ- väi neeljistaavválsij mielđ.

- Mii lii sämikielân **kannustaa**? Om. "mun halijđâm [kannustaa] pärnáid já nuorâid tánssáđ" – Kielâpargee: Tast puáhtá kevttiđ veerbâ movtjiddiid (kukkodâhmerháin mo'vtjiddiid). “Mun halijđâm movtjiddiid pärnáid já nuorâid tánssáđ.” Ruokâsmittiid 'rohkaista' lii meiddei ohtâ muulsáiähtu jis lii tuodâi-uv saahâ ruokkâđvuodâ váilumist teikkâ njuolgist paaloost. Tot lii meiddei viijđáht kevttum mutâ merhâšume lii tiäđust-uv eres ko movtjiddiid-säänist.

- **lapsiasiavaltuutettu** - pärniäššiváldálâš

- Škovlâtuodâstusâst:

Toisten ihmisten huomioon ottaminen.

Ympäristön huomioon ottaminen.

Työn arvostaminen.

Siämmaálágán om. vanhusten hyvinvointi

Nubij ulmui vuotânváldim väi vuotân váldim.

Pirrâs vuotânváldim väi vuotân váldim.

Pargo áárvustanneem väi áárvust anneem.

puárâsij pyereestvaijeem väi pyereest vaijeem

Evangelisluterilainen kirkko tai uskonto?
evangeláš-luteerláš? Taah lijjii Korpist.

Evangeláš-luteriláš vai evangeláš-luterláš vai

5-6 luokai sánalii škovlátuodáštusâst:
Luot ja ylläpidät myönteistä ilmapiiriä ja työrauhaa.

1-2 luokai sánalii škovläärvuštálmist:
LUEN, NÄEN, KUULEN JA KOEN (L4)
TARTUN TEKNIKKAAAN (L5)
ceelhâ: ‘Olen kokeillut erilaisia laitteita.’

tuubdâm?
vääldám kiddâ tekniikâst ? täst lii vyelni tággáár

→ Sirdojeh puáttee čuákkimân.

9 § Eres ääših

Kieđavuššâm jotkui täst ‘Feministinen puolue’ marja.

- Kielâpargei Kielâ kukáh -čaalárááidu čalluid kalga vistig vuolgättid kielâjuáhus jesânáid ovdil almostittem om. Google Drive peht, vai taid lii älkkee luuhâđ já tärhistid ovdil almostittem.
- Anarâš saavâi tiileest Yle Säämist savâstállui.
- Tiervâsvuotâsaanijn tiedettem: Tiervâsvuotâsanilistoh láá nurrum já almostittum ohtân liston 18.10.2016 já liŋkkâ lii juohhum Kielâkäldee blogist já Facebookist, já Anarâškielâ orroomvisteest.
→ Saanijd puáhtá kieđavuššâđ eenâb veikkâ Kielâkukkáin já tiedettid toin lain eenâb.

Saavâjodetteijee meridij 10 miinut puudâ tme 15:30.

Marja-Liisa Olthuis vuolgij tme 15:30.

Čuákkim jotkui tme 15:45.

10 § Tiättun

- Kejâstâh historjá-já ohtsâškoddeuápu sániliiston
- Säämi Kielâkäldee pargojuávu nubástusah: Miina Seurujärvi lii päcimin meddâl Kielâkäldee pargoin já sirdášuvá oppâmaterialtoimâttuv pargoid 1.1.2017. Neeta Jääskö juátká 100% kielâpargen. Proojeekthoovdâst láá meiddei puáttám uđđâ pargoravvuuh kielâpargeid sehe siemin nubástusah kielâjuáhusij čuákkimáid.
- Kielâkäldee anarâškielâ pargein lii máhđuláš vâldid ohtâvuodâ meiddei Whatsappijn já ulmuuh láá-uv ávhástállâm toin.
- Kielâpargeeh lává čáliškuáttám jyehi oho uánihis čalluu monnii kielâääšist Kielâkäldee nettisijđoid, <http://www.giella.org/?lang=smn>. Macâttâs lii-uv puáttám mottoom verd, sehe táválíj lohhein ete saavâjodetteijest.

Kieđavuššâm jotkui čuávuvâžžân 8 § Podoi saaniijn ‘yökkönen’ ovdâskulij.

11 § Čuákkim lopâtem

Saavâjodetteijee lopâttij čuákkim tme 17:04.

Vuoláçalluuh:

Petter Morottaja
saavâjodetteijee

Marja-Liisa Olthuis
jeessân

Saammâl Morottaja
värijeessân

Matti Valle
äššitobdee

Matti Morottaja
äššitobdee

Miina Seurujärvi
kielâpargee

Neeta Jääskö
kielâpargee, čällee